

О.В. Бірюков, В.В. Зеленська, Н.О. Захарова

НАУКОВО-КОМУНІКАТИВНІ ЗАХОДИ ТА АПРОБАЦІЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: ВИЗНАЧЕННЯ, ЗМІСТ, ПРИЗНАЧЕННЯ

Розкрито сутність понять «конгрес», «симпозіум», «конференція», «семінар» «наукова школа» як науково-комунікативних заходів, на яких проводиться апробація наукових результатів. Визначено, що апробація переважно розглядається в аспекті оприлюднення результатів досліджень, а не з позицій форм та результатів їх обговорень. Запропоновано розглядати такі заходи як інформаційно-комунікативні проекти. Табл. 4, дж. 69.

Ключові слова: апробація, конференція, конгрес, симпозіум, семінар, наукова школа.

JEL I21

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні йде процес модернізації освіти. Приймаються правові акти, які повинні вплинути на підвищення якості підготовки фахівців і рівня наукових робіт. Розглянемо деякі з цих документів в аспекті наявності в них вимог щодо апробації наукових результатів досліджень.

В наказі МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» №40 від 12.01.2017р. зазначено: «Обов'язковим додатком до дисертації є список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації (зазначаються назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, місце та дата проведення, форма участі)» [1]. Таке формулювання уточнює та доповнює п.3.4.1.8. Вимог до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій (Бюлетень ВАК України, № 9-10, 2011) згідно з яким необхідно зазначити, на яких наукових конференціях, конгресах, симпозіумах, школах (далі в статті – науково-комунікативних заходах, заходах) були оприлюднені результати досліджень, викладені у дисертації. Слід врахувати, що значна кількість учасників зазначених заходів (особливо конференцій) фактично їх не відвідує, а лише публікує (оприлюднює) тези докладів, то і апробація їх наукових результатів фактично не відбувається. Тому доповнення щодо зазначення форми участі (очної, заочної, з виступом, без виступу) доцільне, але яким чином воно буде враховуватися при захисті дисертацій - питання відкрите.

Слід також звернути увагу, що в одному з проектів постанови КМУ «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» [2] взагалі не визначені вимоги щодо наявності апробації наукових результатів. А в діючій редакції [3] ця вимога існує: «Апробація матеріалів дисертації на наукових конференціях, конгресах, симпозіумах, семінарах, школах тощо обов'язкова». Також в [2] зазначені умови для допуску до захисту дисертацій (доктора наук та доктора філософії) в яких чітко визначена кількість статей, яка повинна бути опублікована в рецензованих фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science Core Collection, але вимоги відносно кількості та формату публікацій в межах міжнародних конгресів, симпозіумів, конференцій не визначені. Аналогічна тенденція стосовно

76 «Управління проектами та розвиток виробництва», 2017, №3(63)

пріоритету статей перед іншими публікаціями простежується в [4], де в переліку видів та результатів професійної діяльності викладачів, які застосовуються до визнання їх кваліфікації, відсутні критерії, які стосуються участі у наукових заходах з метою апробації наукових результатів. Це може негативно вплинути на мотивацію щодо участі в наукових конференціях, семінарах, конгресах, симпозиумах як здобувачів наукових ступенів, так і вже досвідчених науковців.

В іншому проекті постанови Кабінету Міністрів України щодо порядку присудження наукових ступенів [5] пропонується до наукових публікацій опублікованих у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, рекомендованих Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, прирівняти публікації у наукових виданнях інших держав з напрямку, з якого підготовлено дисертацію, зокрема статті, опубліковані в матеріалах до наукових конференцій, конгресів, симпозиумів, семінарів, проведених в інших державах.

Як видно з наведених прикладів, питання апробації наукових результатів актуальне, і навіть якщо в правовому полі є деякі протиріччя або неузгодженість положень, то це не означає що проведення конференцій, конгресів, симпозиумів, семінарів стане недоречним. Навпаки ці зміни, та навіть протиріччя дають можливість принципово змінити традиційні підходи до проведення подібних науково-комунікативних заходів та вирішити наявні проблеми. Для цього потрібно розглядати такі заходи, як інформаційно-комунікаційні проекти, зацікавлені сторони яких – організатори, спонсори, учасники (студенти, аспіранти, молоді науковці, здобувачі наукових ступенів, визнані експерти, фахівці, практики з сфери виробництва, бізнесу та інш.) мають свої цінності, пріоритети та очікування. Для їх задоволення потрібно розробляти відповідні комунікаційні формати проведення таких заходів, форми фіксації отриманих результатів та їх відповідного документального оформлення, яке буде визнано за межами цих проектів, у зовнішньому оточенні. Але спочатку потрібно розібратися, чим за своєю суттю відрізняються «конгрес», «симпозиум», «конференція», «семінар» та інші близькі, на перший погляд, за змістом терміни.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення невирішених раніше частин. Як і в інших сферах діяльності, так і в освітній, проектний підхід набуває поширення щодо планування та реалізації різноманітних наукових подій. Так, наприклад, щорічно Російський фонд фундаментальних досліджень проводить конкурс проектів з організації російських та міжнародних наукових заходів (конференцій, семінарів і т.д. ... проектів) [6-7]. Конкурс передбачає отримання гранту для співфінансування таких проектів. Організаторами розроблено нормативні документи, довідкові матеріали, вимоги до проектів та команд управління проектами, процедури експертиз проектів, форми конкурсних заявок та звітів за проектами, договорів та іншої документації. В 2017 році в конкурсі взяли участь більше 120-ти проектів.

У випадку організації масштабних заходів, які проводяться періодично та у великій кількості, випускаються керівництва з їх планування та проведення, особливо такий підхід розповсюджений за кордоном [8-9]. Це дозволяє організаторам, ініціаторам таких проектів - міжнародним асоціаціям, федераціям, компаніям, навчальним закладам та іншим організаціям, в сукупності з учасниками таких заходів, успішно їх реалізовувати від початку до завершення. Інколи задаються окремі вимоги щодо важливих питань, які

впливають на ефективність проведення науково-комунікативних заходів, особливо це стосується процедур пов'язаних з збором інформації та налагодження комунікацій, наприклад, порядку внесення реєстраційних даних, визначенню форматів докладів та іншого [10].

Слід зазначити, що конференції, конгреси, симпозиуми бувають не тільки сугубо науковими, в [11] автором виділені такі види конференцій, як бізнес-конференції, корпоративні конференції, галузеві конференції, конференції в межах виставок або інших масштабних заходів. Тому підготовка деяких з зазначених заходів в [12-15] розглядається як бізнес-проект. Звичайно проведення наукової конференції або іншого заходу потребує відповідних бюджетів, які формуються за рахунок спонсорських внесків та організаційних внесків, але розвиток інформаційних технологій та можливість дистанційної участі значно знижують витрати учасників. При належній формалізації комунікаційних процесів та виконанні формальних умов законодавства організація науково-комунікативних заходів може стати вигідним бізнесом. Гарним прикладом такого підходу є реалізація науково-видавничого проекту SWorld (Scientific World) [16], в межах якого всі бажаючі можуть щорічно брати участь щонайменше у 16-ти наукових конференціях, які проводяться в Росії, Україні, Білорусії, Німеччині з публікацією тез докладів та статей у 4-х міжнародних журналах, у 3-х наукових симпозиумах та конгресі з публікацією колективних монографій. Автори за відповідну плату отримують оприлюднення докладів, презентацій (у тому числі відео) на сайті проекту, диплом або сертифікат учасника, програму відповідного заходу, збірник тез, науковий журнал, монографію (в печатному та електронному вигляді), що є підтвердженням апробації результатів досліджень [17] і все це, не відходячи від комп'ютера.

Значна кількість проаналізованих публікацій носить загальний, рекомендаційний характер щодо організаційних особливостей проведення наукових конференцій [18-20]. МОН України майже щорічно видає інструктивні рекомендації про порядок організації та проведення міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих вчених [21]. Вищі навчальні заклади, відповідальні за проведення науково-комунікативних заходів, також розробляють відповідні інструкції, положення, методичні вказівки [22-24], але в більшості з них не розкриті особливості та відмінні ознаки таких подій.

Мета статті. Метою статті є визначення сутності різних видів науково-комунікативних заходів та їх ролі в апробації наукових результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо, які терміни використовуються в нормативно-правових актах у контексті нашого дослідження. Так в Законі України «Про вищу освіту» [25] в статті 62 зазначено, що особи, які навчаються у закладах вищої освіти, мають право брати участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозиумах, виставках, конкурсах, представляти свої роботи до публікації. В статті 75 Закону вказано, що основними напрямками міжнародного співробітництва закладів вищої освіти є організація міжнародних конференцій, симпозиумів, конгресів та інших заходів. В ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність» [26] в статті 33 вказано, що науковим відрядженням працівника може вважатись участь у наукових конференціях, симпозиумах, семінарах, наукових школах, експедиціях поза місцем його основної роботи. В статтях 51 та 59 визначено, що грантову підтримку можуть отримати заходи з організації та

проведення наукових конференцій, симпозіумів, наукових турнірів, конкурсів наукової творчості, інші науково-комунікативні заходи з популяризації науки. А в статті 66 вказано на те, що міжнародне наукове та науково-технічне співробітництво здійснюється шляхом, у тому числі, і проведенням міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів. В положеннях, які регламентують порядок присудження наукових ступенів та оформлення дисертаційних робіт [1, 2], чітко визначено, що апробація матеріалів дисертації проходить на наукових конференціях, конгресах, симпозіумах, семінарах, школах.

Розкриття поняття терміну «апробація» у вище зазначених документах не наведено, тому звернемося до інших джерел. Термін «апробація» почав широко використовуватись у XVII столітті (походить від польського *argobacja* "одобрение" та латинського *argobatio*) [27]. Наразі використовується у двох значеннях: як результат, документ - офіційне схвалення, затвердження, винесене на підставі випробування, перевірки; як процес - перевірка, випробування з метою об'єктивної оцінки властивостей, якостей чогось [28].

У сфері наукової діяльності під апробацією розуміється критична оцінка з боку наукового співтовариства наукових досліджень здобувача. Причому оцінці піддаються не тільки кінцеві результати роботи, але і методики дослідження, і проміжні результати роботи. Це стимулює претендента на переосмислення своїх наукових досліджень, більш глибоке їх доопрацювання, допомагає автору підтвердити або зрозуміти необхідність перегляду наукових положень [29].

Якщо підійти формально та співставити терміни, які використовуються в вище означених нормативно-правових актах, то можна зробити висновок, що особи, які навчаються закладах вищої освіти, мають право представляти свої роботи (у тому числі і наукові), тобто фактично проводити їх апробацію, на тих самих заходах, що і наукові та науково-педагогічні працівники – семінарах, конференціях, симпозіумах (див. табл. 1).

Таблиця 1

Співставлення термінів, які характеризують заходи з апробації наукових результатів, за різними групами (контингентом) учасників

Учасники	Конкурс, турнір	Виставка	Семінар	Конференція	Симпозіум	Конгрес	Наукова школа
Здобувачі вищої освіти	+	+	+	+	+	-	-
Наукові, науково-педагогічні працівники	-	-	+	+	+	+	+

До речі, на спеціалізованих конкурсах, турнірах, виставках також можна отримати документи, які можуть розцінюватись як проведення апробації, але в подальшому нашому дослідженні зосередимо свою увагу саме на розгляді термінів, які є спільними для різних груп учасників цього процесу.

В Україні щорічно відбувається сотні конференцій, семінарів, конгресів, симпозіумів. Значна частина їх реалізується за підтримки МОН України, яке розробляє відповідні плани проведення таких науково-комунікативних заходів. В табл. 2 наведені дані за останні 5 років, складені на підставі джерел [30-38]. Їх аналіз показав, що існує два види планів: перший, стосується *наукових конференцій* з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки України (*наукових конференцій та семінарів з проблем вищої освіти –*

формулювання до 2015р.); другий, стосується проведення *міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій* здобувачів вищої освіти і молодих учених (проведення *міжнародних та всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів* молодих учених і студентів – формулювання до 2016р.). Виникає декілька питань: а) *конференції* тотожні іншим видам науково-комунікативних заходів (конгресам, форумам, семінарам), або узагальнюють їх?; б) здобувачі вищої освіти та молоді вчені можуть приймати участь лише у *науково-практичних конференціях*? З назв випливає, що, наприклад, молодий вчений - вчений віком до 35 років, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, або вчений віком до 40 років, який має науковий ступінь доктора наук або навчається в докторантурі [26], не може відвідати *науково-технічну, науково-дослідницьку, науково-теоретичну конференції* [39, 40]. Або, якщо вчений не молодий, то він не зможе прийняти участь у *міжнародних і всеукраїнських конгресах та форумах*? Звичайно це не так. Розгляд планів на 2017 рік показав, що в загальній структурі *наукових конференцій* з проблем вищої освіти і науки в системі МОН України (ГВО – див. Табл. 2), виділяються окремо міжнародні (МК), всеукраїнські (ВУ) та інтернет-конференції (ІК_(МК,ВУ)), без поділу на міжнародні та вітчизняні. Частотний аналіз [41] списку міжнародних конференцій (загальна кількість 568 на 2017 рік) показав, що найбільш поширені формулювання типів конференцій, які використовуються в назвах – це науково-практичні, науково-технічні та наукові конференції. Але зустрічаються і інші назви*: читання, семінар, науково-методичні конференції, форум, симпозіум, конгрес, наукова школа, круглий стіл, міждисциплінарна конференція. Аналогічна ситуація з всеукраїнськими конференціями (загальна кількість 264). В лідерах, за частотою згадування - науково-практичні, науково-технічні, наукові конференції, далі*: читання -14, науково-методичні конференції -11, форум -5, семінар -5, науково-теоретичні конференції -3, навчально-наукова конференція -2, дистанційна конференція -2, міждисциплінарна конференція -1, симпозіум -1, марафон -1. Майже всі інтернет-конференції – науково-практичні, лише по одному разу зустрічаються формулювання типу науково-методична, форум, семінар. Щодо *міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій* здобувачів вищої освіти і молодих учених (МУС), то їх за структурою поділяють на зазначені групи. Серед міжнародних зустрічаються такі формулювання, як інтернет-конференція -16, форум -5, конгрес -1. Серед всеукраїнських: інтернет-конференція - 36, форум - 1.

Таблиця 2

Види та кількість науково-комунікативних заходів згідно з планами МОН України

Заходи	2013		2014		2015		2016		2017	
	пво	мус	пво	мус	пво	мус	пво	мус	пво	мус
МК	604	196	545	220	X	232	352	267	568	279
ВУ	341	298	310	314	X	338	255	370	264	378
ІК _(МК,ВУ)	105		120		X		98		138	
МКо				5	X	6		5		
МВФ		8		6	X	14		12		
НС	230	29	191	50	X	35		75		
МВК	58				X					

X – данні відсутні;

* – данні наведені в тексті статті (структурою планів не передбачені).

Якщо порівняти структуру планів за 2017 з попередніми роками, то можна зазначити, що раніше окремо виділялися групи міжнародних конгресів (МКо), міжнародних та всеукраїнських форумів (МВФ), наукових семінарів (НС) та навіть міжвузівських конференцій (МВК) і їх кількість порівняно з останніми роками була значно більшою.

Чому відбулися такі суттєві зміни, авторам статті з'ясувати не вдалося. Документи, які б регламентували проведення конгресів, симпозіумів, семінарів та інших заходів на рівні МОН України, не знайдено. Єдині рекомендації щодо порядку організації та проведення міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих вчених розповсюджуються з моменту їх введення майже без змін [21]. В них зазначено наступне: «Міжнародна конференція проводиться разом із закордонними навчальними закладами або установами, які входять до складу співорганізаторів заходу. Кількість країн-учасниць – не менше п'яти, а кількість учасників – 100 осіб і більше. Мови конференції – українська та іноземна з синхронним перекладом. Всеукраїнська конференція проводиться спільними зусиллями вітчизняних вищих навчальних закладів і охоплює усі регіони України. Кількість учасників – 100 осіб і більше. Мова конференції – українська. Вказані заходи можуть проводитися в очній формі та віртуальній (Інтернет-конференції)» [21].

Можливо також, що зменшення кількості науково-комунікативних заходів, які входять до планів проведення МОН України і використовуються для апробації результатів досліджень, пов'язано з листом Міністерства № 1/9-78 від 15.02.2016 року [42], згідно з яким з метою розширення автономії вищих навчальних закладів у питаннях організації наукової діяльності скасовується централізоване планування та звітність щодо проведення міжнародних та всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів молодих учених і студентів, які необхідно було надсилати Державній науковій установі "Інститут модернізації змісту освіти" не лише у 2016 році, а і в подальшому.

Та взагалі, вимогами до апробації не зазначено, що конференції, конгреси, симпозіуми, семінари і т.д. повинні входити до планів МОН України, лише вказано, що ці заходи повинні бути науковими. За якими критеріями можна визначити рівень науковості не вказано. Апробація має на увазі оприлюднення матеріалів досліджень тому заходи, за результатами проведення яких формуються збірники документів і матеріалів, тези, статті та інші твори, які попадають під поняття наукового видання [26], формально можуть вважатися науковими. Так, наприклад, з переліку наукових конгресів, конференцій, які проводяться в Україні, як зазначено на сайті їх організаторів [16], жодна не входить до плану МОН України. Але тези та статті з заявлених конференцій публікуються навіть не окремим виданням, а в міжнародному науковому журналі «Наукові погляди в майбутнє», що фактично дає підстави для визнання наукових результатів, що в них містяться, такими що пройшли апробацію.

Безумовно, що входження заходу до плану МОН України надає йому відповідний статус та сприяє поширенню інформації в середовищі науковців, дає навіть можливість отримати фінансування від держави [43], але не входження до такого плану не суперечить жодним діючим вимогам.

Якщо розглядати факти відмови у видачі дипломів кандидата (доктора філософії) та доктора наук з посиланням на недостатній рівень апробації наукових результатів [44], то вони існують, але фіксувалися за явними

формальними ознаками. Щодо розгляду особливостей процесу апробації, за кількістю учасників заходу, їх компетентністю (наявністю досягнень), проведенням обговорень, дискусій, форми участі самого здобувача та інших нюансів, які повинні фіксуватися у відповідних документах, експертиза в цих напрямках майже не проводиться.

Але в чому ж особливості апробацій наукових результатів на конгресах, симпозиумах, конференціях, семінарах, наукових школах? Чи всі з перелічених в планах МОН України види науково-комунікативних заходів відповідають своїй суті?

Для більшості людей, які не пов'язані з наукою, зазначені поняття є дуже близькими, тому, судячі з питань, що задаються та обговорюються в інтернеті, вони не бачать між ними суттєвої різниці [45-48]. На рівні організацій, які організують або беруть участь у подібних заходах, чітко визначено кожен термін [8,9]. Але є випадки, коли означені поняття і ототожнюються, наприклад [49], де під конференцією розуміються одразу все – зустрічі, виступи, семінари, симпозиуми.

Як було показано раніше, у вітчизняних нормативно-правових актах, чітко розділені терміни «конгрес», «симпозиум», «конференція», «семінар», «наукова школа», тому для визначення їх змісту звернемося до словників, довідників та інших інформаційних джерел.

Відповідно до [50,51], в контексті нашого дослідження, конгрес – з'їзд, нарада з широким представництвом, переважно міжнародного характеру; зустріч, збори керівників або представників держав, територій, організацій, а також вигляд міжнародної конференції. Науковий конгрес – великий з'їзд, збори, організаційна форма публічного обміну думками з питань міжнародного значення. Етимологія терміну: поширюється у використанні в епоху Петра I (походження - лат. congressus, француз. congres, нім. congress, англ. congress, від лат. congregi – сходиться разом, зустріч).

На думку авторів [48], конгрес – це захід зі складною структурою організації роботи, великою географією учасників, широким діловим, науково-практичним та суспільним значенням, який проводиться раз в 3-5 років. Конгрес - ширший захід, ніж конференція, він може не носити суто наукового характеру, і включає в себе поряд з науковою/науково-практичною/науково-технічною конференцією, також виставку-ярмарок, прес-конференції, круглі столи, брифінги тощо. Відповідно до [52], основна частина програми конгресного заходу складається з виступів доповідачів та дебатів, освітня частина включає заходи з навчання та підвищення кваліфікації учасників, виставкова частина - це експозиція, організована по темі заходу і безпосередньо на майданчику його проведення. Основне завдання такої організації заходів полягає в створенні комунікаційного середовища для обміну інформацією про виробничо-технологічні досягнення і науково-практичних розробках, поширення передового досвіду і спеціальних знань, обговорення інноваційних ідей і напрямів розвитку [52].

Симпозиум - нарада з певних наукових питань зазвичай за участю фахівців різних країн, з однієї чи кількох галузей діяльності. Симпозиум - вид наукової або науково-практичної конференції, присвяченій певному питанню, в роботі якого беруть участь відомі фахівці з проблеми з різних країн [50, 53]. Відповідно до етимологічного словника [54]: «Слово з'явилося в російській мові в другій половині XIX століття. Запозичено в західноєвропейських мовах у базовому значенні – обговорення питання, проблеми. З часом слово стало використовуватися в трьох значеннях. Перше – нарада з якогось спеціального

(зазвичай - наукового) питання. Друге – конференція, як правило, міжнародна, з актуальної наукової проблеми. Третє – форма учбового зайняття. У науково і освітньому середовищі виділяються особливості симпозиуму, що відрізняють його від інших видів наукових зборів і учбового зайняття. Таких особливостей чотири: періодичність, популярність, замовний характер, збалансованість». Періодичність – процес обговорення і зустрічі учасників носять періодичний характер. Популярність – обговорювана проблема вже відома, досить добре опрацьована в тій чи іншій науковій галузі, ставиться не вперше, але в науковому відношенні має статус до кінця не дослідженої (тобто відносно неї є значна кількість різних точок зору). Замовний характер – теми доповідей заздалегідь плануються і замовляються, захід проводиться відповідно до заздалегідь спланованого графіку, що включає в себе склад і регламент всіх виступів, які заплановані в ході цієї події. Збалансованість – питання ставляться з обох боків - як з боку доповідача, так і з боку учасників симпозиуму – слухачів. Сторони виступають як рівноправні учасники симпозиуму. Можливо, що остання особливість симпозиуму відбита в первинному значенні слова. Симпозиум – з'єднання доповідей і дискусій, вина і інтелектуальних бесід. Його грецькі корені *syn* - разом + *posis* – пити, бенкетувати [54].

Предметом симпозиуму може стати вузькоспеціалізований аспект. Учасниками симпозиуму зазвичай є відібрані делегати з конференцій, нарад, засідань або виключно особи, які отримали запрошення. Офіційна частина поєднується з неформальним спілкуванням. Симпозиум проводиться, зазвичай, за закритими дверима, іноді на нього запрошують пресу. У разі прийняття за результатами дискусій спільного рішення воно поширюється в науковій спільноті. Тривалість заходу – 1 день, рідше 2-3 дні. Частота проведення може коливатись від кілька разів на рік, до одного разу на 1-3 роки [55].

Розглянемо декілька визначень поняття терміну «конференція». Конференція - зустріч представників різних галузей, професій або організацій із заздалегідь затвердженим порядком денним, організована для обміну думками і пошуку шляхів рішення проблем, що зачіпають учасників конференції [53]. Наукова конференція – форма організації наукової діяльності, за якої дослідники (не обов'язково вчені чи студенти) представляють і обговорюють свої роботи. За своїм статусом конференція займає проміжне положення між семінаром і конгресом [56]. Наукову конференцію, на відміну від колоквиуму, симпозиуму, семінару, характеризують риси менш регулярної події і, як правило, більшого числа учасників [54].

Слово запозичене упершій половині XVII століття в західноєвропейських мовах. Прийшла через польську мову в значенні нарада, розмова (через польск. *konferencja* з лат. *conferencia*). Сучасне застосування слова більшою мірою відноситься до формальних заходів. Конференція - ця нарада, зустріч, переговори на вищому або іншому офіційному рівні. Крім того, організаційний формат конференції визначається представництвом. Конференція – це нарада, зустріч, переговори представників груп, підрозділів, організацій, держав [54].

Конференція відноситься до офіційної зустрічі, на якій учасники обмінюються думками, консультуються з різних тем. Конференція може проходити в різних областях, і вона не обов'язково повинна носити академічний характер [56]. Але для суто наукових конференцій, залежно від питань, які на них обговорюються, виділяють наступні їх види: науково-теоретична, науково-практична, науково-технічна, науково-дослідна конференція [57].

В структурі конференції виділяється етап реєстрації, відкриття, пленарного зібрання, роботи в секціях або круглих столах з заслуховуванням доповідей або плакатів та подальшим їх обговоренням, закриття. В залежності від масштабу конференції та кількості учасників її тривалість може бути декілька днів. Для неформального спілкування передбачені кава-брейки, фуршет або банкет по завершенню заходу, протягом конференції – культурні програми (екскурсії) для гостей та учасників конференції. За результатами конференції публікується збірник наукових праць, видається сертифікат учасника [68-60].

Щодо терміну «науковий семінар». Науковий семінар є специфічною формою колективного обговорення наукових проблем, яка забезпечує умови для розвитку мислення через дискусію [61]. Семінар – зустріч фахівців різних галузей для обговорення конкретних цільових питань чи навчання. Семінари організуються для обміну досвідом або підвищення кваліфікації [53]. Науковий семінар – це обговорення порівняно невеликою групою учасників підготовлених ними наукових доповідей, повідомлень, проведене під керівництвом провідного вченого, фахівця. Наукові семінари можуть бути як разовими, так і постійно діючими, проводяться з ініціативи (на базі) одного чи кількох навчальних закладів та установ освіти. Вони є важливим засобом згуртування дослідницького колективу, вироблення у його членів загальних підходів, поглядів [62]. Залежно від мети та проблеми (предмету) обговорення (розгляду), семінари можуть бути: наукові, науково-методичні, психолого-педагогічні; інструктивно-методичні, науково-практичні, семінари-практикуми [63].

Термін «семінар» був запозичений із західноєвропейських мов через польську мову на початку XVIII ст. З латинської *seminarium* – місце посадки, розсадник, розплідник від *semen* – сім'я, насіння, розсадник, розплідник. Від *segerere* – сеяти, саджати, породжувати, створювати. Первинне значення слова семінар – форма учбового зайняття. Його відрізняє періодичність, груповий формат, заданість теми, попередня підготовка доповідей і повідомлень, неформальний, порівняно з лекцією або колоквиумом, характер. Згодом ця форма була поширена і на дискусії по наукових проблемах [54].

Наукова школа – форма організації колективної наукової праці співробітників різних поколінь НДІ, ВНЗ, наукового центру тощо під керівництвом лідера школи, як правило, відомого вченого [64]. Наукова школа – неформальний творчий колектив дослідників різних поколінь, об'єднаних загальною програмою та стилем дослідницької роботи, які діють під керівництвом визнаного лідера [65].

Серед інших ознак наукової школи виділяють такі: багаторічна наукова продуктивність, що характеризується як кількісними (кількість публікацій в центральних українських і міжнародних виданнях), так і якісними показниками (лідери і члени школи є авторами фундаментальних наукових праць, членами редколегій провідних професійних журналів і збірників); широта проблемно-тематичного, географічного, хронологічного діапазонів функціонування наукової школи, створення напряму в науці, техніці, освіті; збереження традицій і цінностей наукової школи на всіх етапах її становлення та розвитку, забезпечення спадкоємності в напрямках наукових досліджень, стилю наукової роботи; розвиток атмосфери творчості, новаторства, відкритості для наукових дискусій як у професійній пресі, так і в спілкуванні; об'єднання в науковій школі певного кола талановитих учених, постійне її поновлення обдарованими вихованцями – послідовниками лідера, здатними до самостійного пошуку;

постійні комунікаційні зв'язки (горизонтальні і вертикальні) між учителем та учнями, рядовими членами школи; активна педагогічна діяльність (кількість здобувачів, аспірантів, докторантів, підручників, навчальних посібників, розробка нових курсів); офіційне визнання державою (науковою спільнотою) важливості наукових досліджень наукової школи (число академіків, докторів, кандидатів наук, професорів, доцентів, заслужених діячів і працівників, державні і міжнародні премії, почесні звання, медалі і відзнаки за науково-педагогічну діяльність, запрошення для читання лекцій і наукової роботи в зарубіжні університети, індекс цитування та ін.); організація міжнародної співпраці в області науки і освіти (керівництво міжнародними науково-освітніми проектами, договори про співпрацю із зарубіжними університетами, організація міжнародних конференцій і семінарів та інше) [65-67].

Мінімальний цикл існування наукової школи – три покоління: 1) засновник школи 2) послідовники 3) учні послідовника. Наукова школа відрізняється від звичайного наукового колективу низкою ознак: тематика досліджень наукової школи більш однорідна, ніж у лабораторії або відділі; у школі відбувається постійний процес накопичення і структуризації наукового знання, тоді як у формальному колективі знання, якщо вони навіть отримані, часто не структуруються через розпорошеність наукової тематики; для наукової школи більш характерний неформальний поділ науковців на «генераторів» ідей, критиків, ерудитів тощо, тоді як у науковому колективі стосунки між науковцями більш формалізовані згідно з розподілом за посадами [64,67].

Таким чином, наукова школа характеризується наявністю єдиної дослідної програми, спільністю наукових поглядів і стилю наукової діяльності в конкретній галузі. Лідер школи є автором програмної концепції – основи для вирішення наукових задач.

Засідання школи може проводитися у формі семінарів, круглих столів, мати як періодичний, так і неперіодичний характер. На базі наукових шкіл можуть бути організовані конференції.

Враховуючи те, що існують багато визначень термінів, які досліджуються, то доцільно угазальнити їх зміст за ключовими ознаками та представити у табличній формі, що дасть можливість провести порівняльний аналіз (див. табл.3).

За ознакою – «спосіб проведення», часто зустрічаються терміни «з'їзд», «нарада», «круглий стіл», тому необхідно розглянути ці поняття. З'їзд – збори, офіційна зустріч представників яких-небудь організацій, груп населення, діячів у певній галузі, які обмірковують і вирішують суспільно-політичні, наукові та інші питання. Нарada – засідання, присвячене обговоренню і вирішенню якихось питань, прийняття дій, заходів. Круглий стіл – форма публічного обговорення чи висвітлення якихось питань з різних точок зору, коли учасники з рівними правами висловлюються у визначеному порядку, з подальшим узагальненням висновків ведучим [53].

Щодо форм обговорення процесу та результатів досліджень, які є основною умовою апробації, то основними з них, що використовуються під час проведення науково-комунікативних заходів, є (див. табл.3): дискусії, пренія, дебати, полеміка, суперечка, критика. Дискусія – це форма колективного обговорення, мета якого – виявити істину або знайти правильне розв'язання порушеного питання через висловлення власних міркувань та зіставлення поглядів опонентів на проблему. Пренія – обговорення, публічний спір, суперечка по яким-небудь питанням. Дебати – чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальних тем.

Зміст науково-комунікативних заходів

	конгрес	симпозіум	конференція	семинар	наук. школа
	1	2	3	4	5
Масштаб заходу	міжнародний національний	міжнародний національний, галузевий	міжнародний національний, регіональний, міжвузівський	національний, галузевий міжвузівський, міжкафедральний	національний, галузевий міжвузівський, міжкафедральний
Мета, завдання	<p>Публічний обмін думок з конкретно визначеного питання міжнародного значення, розгляд актуальних масштабних проблем в сучасних умовах, вирішення важливого глобального питання; визначення стратегій, формування пріоритетних напрямів подальших досліджень; ознайомлення з досягненнями в практичній і науковій діяльності, підведення підсумків роботи за минулий період, тощо.</p>	<p>Обмін науковими ідеями, інформацією та розгляд нових результатів фундаментальних і прикладних досліджень у конкретній галузі, вузькоспеціалізованому аспекті діяльності; розгляд спірних питань, формування єдиної точки зору; прийняття рішень по науковим працям колег; висування кандидатів на премії, навчання, та ін.</p>	<p>Обговорення проблем, актуальних питань, перспектив розвитку в межах конкретних галузей, сфер діяльності, напрямків досліджень; обмін результатами досліджень, досвідом, думками, консультації; виявлення та розвиток наукового і творчого потенціалу учасників, та ін.</p>	<p>Розгляд ряду докладів, результатів досліджень в науковій і практичній сфері діяльності в межах окремих тем, питань; Навчання, поглиблення і закріплення знань, формування умінь з колективного обговорення робіт; публічний обмін досвідом.</p>	<p>Обговорення проблем, актуальних питань, результатів досліджень у рамках тем, напрямків, концепції, діяльності наукової школи. Обмін науковими досягненнями, досвідом, експертиза наукових робіт.</p>
	<p>Широке представництво учасників з різних країн (фізичні, юридичні особи), представники некомерційних організацій, установ, товариств споживачів, громадських організацій, наукових об'єднань, об'єднань підприємців, політиків, влади і т.д., інколи представники професійного співтовариства. Відкрита реєстрація будь-кого за формальними ознаками. Кількість учасників - від декількох сотен до декількох тисяч осіб.</p>	<p>Залежно від масштабу заходу – представництво відомих фахівців з однієї або декількох країн, які є визнаними вченими, експертами та представниками з однієї або кількох суміжних галузей науки. Учасники заходу переважно запрошені особи, обрані представники професійних товариств, делегати від з'їздів, нарад, конференцій або особи, які пройшли процедуру реєстрації та відповідають критеріям учасників таких заходів. Кількість учасників - від декількох десятків до декількох сотен осіб.</p>	<p>Залежно від виду конференцій та заданої тематики учасники це представники або з різних галузей, професій та організацій, або (так частіше) з однієї або суміжних сфер діяльності, галузей, професій. Відкрита реєстрація будь-кого за формальними ознаками. Кількість учасників (зазвичай менше ніж на конгресах) - від сотні до тисячі осіб.</p>	<p>Учасники –фахівці з різних галузей, які зустрічаються для обговорення конкретних цільових питань або навчання. Фахівці можуть мати різну кваліфікацію, але об'єднанні одним професійним інтересом. Семинар проходить під керівництвом провідного спеціаліста. Попередня реєстрація не обов'язкова, зазвичай перелік учасників відомий та узгоджений. Кількість учасників від кількох осіб до декількох десятків осіб.</p>	<p>Учасники – представники наукової школи різних поколінь та запрошені особи. Попередня реєстрація не обов'язкова. Зазвичай перелік учасників відомий та узгоджений. Кількість учасників заходу – декілька десятків осіб.</p>

	1	2	3	4	5
Спосіб (форма) проведення	З'їзд, нарада, зустріч, збори (які можуть мати не тільки науковий характер, можуть бути поєднанні з різними видами організаційно-комунікаційних заходів – тематичними конференціями (науковими, бізнес, прес-конференціями), форумами, круглими столами, брифінгами, воркшопами, виставками, ярмарками та ін. Основна частина – доповіді та пренія з конкретно визначеного проблемного питання. Додаткові частини – освітня, виставочна, практична та інш. за необхідністю. Присутній неформальний компонент спілкування. Існує регламент проведення, деякі заходи проходять одночасно на різних локаціях. Вітається очна участь, але інколи допускається участь у віртуальній формі, заочна участь.	З'їзд, нарада, зустріч, збори, представницька конференція науковців з конкретного проблемного питання. При розгляді декількох проблемних питань робота може вестися по секціям, форумам, іноді з поєднанням практичних заходів у вигляді семінарів-воркшопів (але дуже рідко). Проходить переважно за закритими дверима. Після закінчення оприлюднюються результати проведення симпозіуму. Присутній неформальний компонент спілкування. Існує регламент проведення. Вітається очна участь, але інколи допускається участь у віртуальній формі, заочна участь.	Нарада, зустріч науковців та практиків з означеного проблемного напрямку , яка складається з пленарного засідання, роботи в секціях або круглих столів, майстер – класів. На конференціях може використовуватись стендова інформація, проводиться виставка літератури, зразків матеріалів, розробок, оформлюється тематичні експозиції. Присутній неформальний компонент спілкування. Існує регламент проведення: виступів-обговорень. Деякі заходи проходять одночасно на різних локаціях. Участь очна, заочна (публікація статей, тез доповідей). Для інтернет-конференцій в он-лайнном та офф-лайнном режимах.	Форми проведення – нарада, вид практичного заняття під керівництвом провідного спеціаліста, модератора.	Форми проведення – круглі столи, семінари, відкриті засідання, відкриті сесії, консультаційні вітальні і т.д. проводяться під керівництвом модератора. Інколи на базі наукової школи організовують конференції. Можлива участь в он-лайнном та офф-лайнном режимах.
Форма виступів та обговорення питань	Виступи, доклади, презентації на засіданнях і в дебатах готуються тільки членами організаційного комітету. Обговорення у формі преній, дебатів, полеміки, дискусії та дискусії за регламентом.	Доповіді, доклади, презентації, готуються, а інколи і публікуються наперед, окремо обраними оргкомітетом доповідачами-експертами. Після докладів: питання-відповіді. Загальне обговорення точок зору після всіх виступів у формі полеміки, дискусії, суперечки між ораторами. Можливі при обговоренні виступи експромтом. Напів-офіційна робота окремими групами у кулуарах	Доповіді-презентації поділяються на: пленарні (експерти про передові дослідження, перспективи, напрямки, бачення); секційні (результати індивідуальних і групових досліджень); стендові доповіді (результати індивідуальних досліджень молодих вчених); майстер-класи (з актуальних проблем). Час виступу та обговорення (дискусії, критики) регламентовано. Консультації неформальні.	Дискусія навколо попередньо визначених тем, до котрих учасники готують тези виступів, доклади, аналітичні роботи на підставі індивідуально виконаних завдань.	Публичні доповіді, повідомлення, виступи, лекції, бесіди, обговорення і узагальнення результатів під час проведення консультацій, засідань, семінарів, круглих столів, розгляду наукових робіт. За допомогою дискусії, критики, полеміки.

Завершення табл. 3

	1	2	3	4	5
Ініціатори	Проведення конгресу може ініціювати керівництво країни, Міністерства, органи влади, професійні асоціації, підприємницькі об'єднання та виробничі спілки та інш.	Професійні асоціації, міжнародні організації, фонди, наукові спільноти, компанії, органи влади, за рідким виключенням – навчальні заклади, можлива ініціативна група з декількох організацій.	Вищі навчальні заклади, національні та міжнародні професійні асоціації, міжнародні та вітчизняні організації, підприємства, компанії, фонди, наукові спільноти, органи влади та інш.	Вищі навчальні заклади та їх підрозділи, організації, підприємства, компанії, окремі особи	Вищі навчальні заклади, кафедри, окремі групи науковців
Частота проведення	Проводиться одноразово або періодично. Національні кперважно раз на рік, міжнародні кожні 3-5 років. Може збиратися позачергово за питаннями, які потребують негайного вирішення. Тривалість заходу, зазвичай, 2-3 дні.	Частота проведення може коливатись від кілька разів на рік, до одного разу в 1-3 роки. Частіше проводиться щорічно з тривалістю заходу 1-2 дні.	Проводиться одноразово або періодично, але не має певної регулярності в скликанні засідань та обмеженості за часом. Тривалість зазвичай визначається часом, необхідним для виконання поставлених завдань. Тому періодичність проведення коливається в діапазоні – не рідше 1 разу на рік (найбільш поширений формат) до 1 разу в 3-4 роки. Тривалість від 2 до 4 днів.	Одноразово або серія семінарів (декілька разів на рік). Тривалість від декількох годин до 1 дня.	Зазвичай, серія заходів, не обов'язково періодичних, організована в рамках наукової школи. В залежності від виду заходу тривалість від декількох годин (засідання, семінари, круглі столи) до декількох днів (конференція).
Документи, публікації	Різновидності документів за результатами проведення заходу: резолюція, декларація, звернення, підсумковий звіт, комюніке, конвенція, . Публікації: інформаційно-аналітичні матеріали, збврник тезисів, докладів.	Резолюція, декларація, керуючі вказівки, постанови. Іноді але не обов'язково публікуються інформаційно-аналітичні матеріали	Звіти, резолюція, рекомендації, рішення конференції, звітний акт. Публікація збірника тезисів докладів, наукових статей. Дипломи, сертифікати учасників, у тому числі за виділеними номінаціями.	Звіт	Звіт, рішення, протокол, угоди про співпрацю
Преса, ЗМІ	інформація, що стосується тематики заходу, умов участі, порядку, ходу та результатів проведення широко поширюється у пресі, ЗМІ та на інформаційних ресурсах ініціаторів і партнерів заходу.	Інформація, що стосується результатів проведення заходу може поширюватись у ЗМІ, обов'язково розміщується на інформаційних ресурсах ініціаторів.	Інформація, що стосується тематики заходу, умов участі, порядку, ходу та результатів проведення поширюється на інформаційних ресурсах ініціаторів і партнерів.	Інформація, що стосується тематики заходу, умов участі, порядку, ходу та результатів проведення у ЗМІ не поширюється. Розміщується переважно лише на ресурсах ініціаторів.	Інформація, що стосується заходу, у ЗМІ зазвичай не поширюється. Розміщується переважно лише на ресурсах ініціаторів.

Цей різновид публічної дискусії спрямований на те, щоб учасники дебатів переконали в своїй правоті третю сторону, а не один одного. Полеміка – різновид спору, що відрізняється тим, що основні зусилля сторін спору спрямовані на утвердження своєї точки зору з обговорюваного питання. Якщо метою дискусії є перш за все пошуки загальної згоди, того, що об'єднує різні точки зору, то основне завдання полеміки – твердження однієї з суперечливих позицій.

Суперечка – будь-яке зіткнення несумісних думок, під час якого кожна сторона відстоює свою правоту. Учасниками суперечки є пропонент, який висуває і відстоює думку – тезу, і опонент, який піддає сумніву чи заперечує тезу пропонента. Третім, колективним суб'єктом суперечки є аудиторія, хоча суперечка може відбуватися і за її відсутності. Критика – це аналіз, оцінка і судження про явища будь-якої областей людської діяльності. Завданнями критики є: виявлення суперечностей; виявлення помилок і їх розбір; аналіз і обговорення чого-небудь з метою надати оцінку; негативне судження про що-небудь; вказівка недоліків і пошук шляхів їх усунення; дослідження, наукова перевірка достовірності, автентичності чого-небудь; відгук, обговорення чого-небудь з метою висловити свою точку зору [50,53,54]. За змістом конгресу найбільш відповідають такі форми обговорення як дискусія, пренія, дебати; симпозіуму – дискусія, полеміка, пренія, суперечка; конференції – критика, дискусія.

Також слід розглянути документи, які не є науковими публікаціями (збірниками тез, статей), але за результатами проведених заходів оприлюднюються і можуть, в залежності від обраної форми та змісту, також бути підтвердженням проведення апробації. Найбільш поширеними з них є: резолюція, декларація, звернення, підсумковий звіт, комюніке, конвенція, рекомендації. Резолюцією називають рішення, яке приймається під час обговорення колегіальним органом або зборами в результаті обговорення якогось важливого питання. Резолюцію можуть прийняти учасники з'їзду, конференції, збори акціонерів, мітингу. Декларація – документ, офіційна заява, де проголошуються основні принципи зовнішньої та внутрішньої політики держави чи програмні положення партій та організацій. Звернення – викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги. Звіт – письмове повідомлення про виконання певної роботи. Комюніке – офіційне повідомлення про хід і наслідки переговорів між державними і громадськими діячами, делегаціями у міжнародних відносинах, а також про досягнуті угоди, рішення тощо. Деякі комюніке можуть передавати інформацію про прийняті під час перемовин рішення, і відповідно можуть мати правові наслідки. Виділяють також спільні комюніке, тобто комюніке, видане одночасно за спільною згодою усіх учасників переговорів. Конвенція – різновид міжнародного договору. Як правило, назву конвенції отримують багатосторонні угоди [50,53,54].

В [21, 68] наведено розмежування видів науково-комунікативних заходів в залежності від контингента учасників. Заходи з участю студентів можуть проводитися в рамках навчальної дисципліни, наукової проблематики кафедри, факультету, інституту, університету. Заходи можуть бути щорічними або проводитися в міру необхідності. Мета даних заходів – розвиток навичок наукової роботи, підвищення мотивації студентів до здійснення наукових досліджень. Тематика заходів з участю молодих вчених визначається проблематикою наукових досліджень структурних підрозділів університету. Цілі

даних заходів – сприяти вдосконаленню навичок науково-дослідницької роботи; розвивати конструктивний діалог і неформальне спілкування молодих вчених; підвищувати їх інформаційний рівень. Заходи з участю науково-педагогічних працівників і учнів припускають розширений обмін думками за запропонованою темою. Цілі даних заходів – сприяти інформуванню суспільства про проблеми в цій галузі науки розширювати форми спілкування фахівців; сприяти залученню молодих людей до наукової діяльності.

Участь у різних видах та формах науково-комунікативних заходів передбачає наявність або формування відповідних компетентностей у їх учасників. Розглянемо зіставлення кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій (НРК) [69] (вимог до інтегральних компетентностей, знань, комунікативних навичок) з освітньо-професійними ступенями вищої освіти [25], та найбільш поширеними на практиці науково-комунікативними заходами, зміст яких було розглянуто нами раніше.

З аналізу таблиць 1, 3, 4 можна зробити висновок, що найбільш поширеними науково-комунікативними заходами, які можуть бути організовані для осіб що навчаються у закладах вищої освіти (на програмах освітньо-професійних ступенів бакалавра та магістра) з метою набуття нових знань, формування комунікативних умінь, отримання досвіду дослідницької роботи, апробації та впровадження результатів наукової діяльності, є різноманітні конкурси, турніри, виставки, студентські конференції і семінари.

Молодим вченим, з метою отримання нових комунікативних навичок, консультацій відносно їх наукових робіт, апробації результатів досліджень, слід рекомендувати відвідування наукових конференцій з проблем вищої освіти (з підготовкою стендових докладів, участі в круглих столах, майстер класах і т.д.), наукових семінарів відповідного рівня, заходів організованих науковими школами та наукових конгресів. Існуючий підхід до проведення спільних заходів для здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих вчених має право на існування, але при цьому треба чітко визначити формат їх проведення, розуміючи те, які цінності будуть отримані учасниками (наприклад, яку цінність отримає молодий вчений-докторант при спілкуванні з студентами 3-4 курсу навчання і навпаки).

За аналогією, можна говорити про різні формати проведення конгресів, роботи наукових шкіл, конференцій, семінарів з проблем вищої освіти, в яких переважно беруть участь вже сформовані вчені, визнані експерти (доктора наук, доктора філософії). В залежності від означеної мети та завдань таких заходів, обраної проблематики, це може бути нарада виключно для експертів (конгрес), або конференція за вузькоспеціалізованою але актуальною темою або питанням з невеликою кількістю учасників. А може бути захід з досить великою кількістю учасників – науковців, фахівців з практичної сфери діяльності, молодих вчених. В такому випадку формат і процедури проведення такого заходу повинні враховувати ці особливості з позиції наявних інтересів учасників, цінностей, які вони отримують. Якщо для учасника є цінним проведення апробації результатів досліджень як процесу (отримання зауважень, консультацій, рекомендацій) і як результату (отримання відповідних документів), то вимоги до оформлення докладів і до підходів проведення їх обговорення та оцінювання для вчених, які тільки почали проводити наукові дослідження, які знаходяться на окремих стадіях його проведення, і які вже отримали наукові результати можуть бути різними, як і зміст документів підтверджуючих факт апробації.

Таблиця 4

Зіставлення рівнів НРК, освітньо-професійних ступенів та науково-комунікативних заходів

рівень	Інтегральна компетентність		
	Знання	Комунікація	Захід
6 / бакалавр	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання , що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов		
	Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	Конференція, семінар
7 / магістр	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання , що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог		
	Спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи Критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків , а також знань та пояснень , що їх обґрунтовують , до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються використання іноземних мов у професійній діяльності	Конференція, семінар
8 / доктор філософії	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики		
	Найбільш передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей	Спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності	Наукова школа, конгрес, конференція, семінар
9 / доктор наук	Здатність визначати та розв'язувати соціально значущі системні проблеми у певній галузі діяльності, які є ключовими для забезпечення стійкого розвитку та вимагають створення нових системоутворювальних знань і прогресивних технологій		
	Нові концептуальні та методологічні знання в певній та суміжних галузях науково-дослідної та/або професійної діяльності, які набуті на основі особистого комплексного дослідження та є основою для відкриття нових напрямів і проведення подальших досліджень	Лідерство, вільне компетентне спілкування в діалоговому режимі з широким колом фахівців , зокрема найвищої кваліфікації , та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності	Симпозіум, конгрес, наукова школа, конференція, семінар

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Розгляд різних визначень, понять таких термінів як «конгрес», «симпозіум», «конференція», «семінар», з урахуванням етимології походження, дозволив визначити їх сутність та виявити відмінні формальні ознаки в цілях, завданнях, масштабах, формах, частоті та регламентах проведення означених науково-комунікаційних заходів. Порівняння змісту заходів, які входять до переліку затвердженого МОН України, на підставі аналізу їх програм, інформаційних листів, за формальними ознаками, дає підстави стверджувати, що більшість з них не відповідає зазначеним назвам. Щодо апробації результатів досліджень, то доведений факт, що в процесі проведення науково-комунікаційних заходів акцент робиться на їх оприлюдненні (опублікуванні), а не на формах та результатах обговорень.

Подальші дослідження планується проводити в напрямку розробки вимог до оприлюднення результатів досліджень або практичних досягнень учасників (у вигляді конкретних шаблонів до змісту доповідей, тез, презентацій, виступів), розробки рекомендацій (у вигляді правил, моделей) щодо використання різних форм обговорень представлених матеріалів науковою спільнотою, відповідно до особливостей регламенту, способів, технологій проведення різних науково-комунікаційних заходів. Обґрунтування видів та структур документів (актів, звітів, витягів), які б офіційно визнавались відповідними інстанціями, могли б автоматично формуватися в процесі обговорень результатів наукових досліджень, фіксували результати апробації, підтверджували діяльність, яка проводилась учасниками заходів. Проводити означені дослідження пропонується з позиції розгляду процесів підготовки та реалізації науково-комунікативних заходів як інформаційно-комунікативних проєктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації. Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>.
2. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів. Проект Постанови КМУ – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://dochub.com.ua/sites/default/files/unit-attachments/2017/29/poryadok_prisudzhennya_proekt_7.pdf.
3. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів. Постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP130567.html.
4. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності. Постанова КМУ № 1187 від 30 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>.
5. Порядок присудження наукових ступенів. Проект Постанови КМУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2016/1-poryadok-prisudzh-stup-08.07.2016.doc>.
6. Конкурс проєктів організації російських і міжнародних наукових заходів 2016 года, проводимый федеральным государственным РФФИ и субъектами Российской Федерации. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rfbr.ru/rffi/ru/regional_announcement/o_1955052.
7. Итоги конкурса 2017г. проєктів організації російських і міжнародних наукових заходів, проводимого РФФИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.rfbr.ru/rffi/getimage/C-Я.pdf?objectId=2077242.
8. Organizers guide 2017 - International Federation of Automatic Control. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ifac-control.org/events/organizers-guide/Organizers-guide-2012.pdf>.

9. Conference Planning Handbook. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ifla.org/files/assets/cpdwl/Projects/conf-hndbk8-11-2011.docx>.
10. Abstract guidelines: six sample abstracts. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aises.org/sites/default/files/documents/National_Conference/Abstract_Guidelines_and_Samples.pdf.
11. Типы современных конференций: их плюсы и минусы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vikent.ru/enc/6592/>
12. Как зарабатывать на конференциях. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://seo-ask.net/2017/04/kak-zarabatyvayut-na-konferenciayah/>
13. Пасмуров, А.Я. Как эффективно подготовить и провести конференцию, семинар, выставку / А.Пасмуров - СПб.: Питер, 2006. – 166 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.iub.at.ua.
14. Как заработать на IT-конференции: наши находки и ошибки. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://habr.com/post/171637/>
15. О бесплатных и платных конференциях. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://dou.ua/columns/o-besplatnyih-i-platnyih-konferentsiyah/>
16. Проект SWorld -проведение научных мероприятий. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sworld.com.ua/index.php/ru/calendar>.
17. Стоимость участия в конференции. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/conference-ua/conditions-of-participation/fee-molodej>.
18. Михневич, С. Вы решили организовать научную конференцию. С чего начать? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konferencii.ru/news/6>.
19. Как организовать научную конференцию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_others/conference.htm.
20. 18 отличных советов по организации конференции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://habr.com/post/285780/>.
21. Інструктивні рекомендації про порядок організації та проведення міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/43094.
22. Положення про порядок підготовки та проведення науково-практичних заходів підрозділами Львівського державного університету внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/naukova%20diylnist/documents/pol11.pdf.
23. Інструкція про порядок формування плану та проведення міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій та семінарів на базі Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [dnu.dp.ua>view/organizaciya_conferenciy](http://dnu.dp.ua/view/organizaciya_conferenciy).
24. Организация и проведение научно-практических конференций : Методические рекомендации / Составитель Д. И. Суворова. – Изд. 2-е, исправл. и дополн. – Ижевск, 2015. – 34 с.
25. Про вищу освіту. Закон України №1556-VII, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
26. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України № 848-VIII, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
27. Этимологический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-291.htm>.
28. Апробація. Тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slovar.cc/rus/efremova-tolk/261152.html>.
29. Наукова публікація: функції, основні види [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k0213&T=06&lng=1&st=0.
30. План проведення Всеукраїнських та Міжнародних науково-практичних конференцій та семінарів студентів, аспірантів та молодих учених на 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mdpu.org.ua/article/konferencii/plan_konf_molodix_2013.htm.

31. План проведення міжнародних та всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів молодих учених і студентів у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://research.lnu.edu.ua/docs/lyst_mon-2014-01-14_1_11-205.pdf.
32. План проведення міжнародних та всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів молодих учених і студентів у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://research.lnu.edu.ua/docs/lyst_mon-2015-02-01_14_1_10-158.doc.
33. Про проведення міжнародних та всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів молодих учених і студентів у 2016 році. Лист МОН від 13.01.2016 №1/9-8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://2016.imzo.gov.ua/2016/01/26/list-mon-vid-13-01-2016-1-9-8-pro-provedennya-mizhnarodnih-ta-vseukrayinskih-kongresiv-forumiv-naukovo-praktichnih-konferentsiy-ta-seminariv-molodih-uchenih-i-studentiv-u-2016-rotsi/>
34. Про проведення міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених у 2017 році. Лист МОН від 23.01.2017 № 1/9-24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/2017/01/25/lyst-mon-vid-23-01-2017-1-9-24-pro-provedennya-mizhnarodnyh-ta-vseukrajinskyh-naukovo-praktychnyh-konferentsij-zdobuvachiv-vyschoji-osvity-i-molodyh-uchenyh/>
35. Про перелік проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2017 році. Лист МОН від 06.03.2017 № 1/9-125 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/2017/03/06/lyst-mon-vid-06-03-2017-1-9-125-pro-perelik-provedennya-naukovykh-konferentsij-z-problem-vyschoji-osvity-i-nauky-u-2017-rotsi/>
36. Про План проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки на 2016 рік. Лист МОН від 21.01.2016 №1/9-34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/2016/01/27/list-mon-vid-21-01-2016-1-9-34-pro-plan-provedennya-naukovykh-konferentsiy-z-problem-vishhoyi-osviti-i-nauki-na-2016-rik/>
37. План проведення наукових конференцій та семінарів з проблем вищої освіти і науки на 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://research.lnu.edu.ua/conference/mou_conf_2014.pdf
38. Про план проведення наукових конференцій та семінарів з проблем вищої освіти і науки на 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://research.lnu.edu.ua/conference/1-9-38_1.pdf
39. Конференции: виды, формы и правила участия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://u4isna5.ru/konspektlekcii/38-putvnauku/156-putvnauku213>
40. Наукова конференція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>
41. Семантический анализ текста онлайн, seo-анализ текста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://advego.com/text/seo/>
42. Лист МОН України № 1/9-78 від 15 лютого 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uipa.edu.ua/files/2016/02/nd/7.pdf>
43. Про фінансування міжнародних наукових конференцій у 2017 році. Наказ МОН України №619 від 21 квітня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/other/55566/>.
44. Основні причини відмов ВАК України у видачі дипломів кандидата та доктора наук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: inmad.vntu.edu.ua/files/AnalyzeVAK_2010.doc.
45. What is the difference between workshop, symposium and conference? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/post/What_is_the_difference_between_workshop_symposium_and_conference.
46. What is the difference between Conference, Seminar, Symposium & Workshop? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/post/What_is_the_difference_between_Conference_Seminar_Symposium_Workshop.

47. Конференция - Конгресс - Симпозиум - Совещание [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://проконференції.рф/complaints/konferentsiya-kongress-simpozium-soveshhanie/>
48. Конгресс/симпозиум/конференция. В чём различие? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aspirantura.spb.ru/forum/showthread.php?t=7253>.
49. Various conference definitions [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.gsa.gov/cdnstatic/Various_conference_definitions_508.pdf.
50. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sum.in.ua/>
51. Конгресс - это что такое? Суть и значение [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.syl.ru/article/292817/kongress---eto-cto-takoe-sut-i-znachenie>.
52. Конгрессно-выставочные мероприятия как сочетания двух деловых форматов // Экономика, управление, финансы: материалы IV Междунар. науч. конф [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://moluch.ru/conf/econ/archive/133/7550/>
53. Краткий словарь терминов и ключевых понятий ивент индустрии. Индустрия встреч [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://rnc-consult.ru/netcat_files/userfiles/news/SlovarVNITsprint.pdf.
54. Фокин Н. И. Экономика: В начале было Слово [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dictionary-economics.ru>.
55. Симпозиум - это научное собрание [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.syl.ru/article/296673/simpozium---eto-nauchnoe-sobranie>.
56. Наукова конференція [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://uk.wikipedia.org>
57. Конференции: виды, формы и правила участия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://u4isna5.ru/konspektlekcii/38-putvnauku/156-putvnauku213>.
58. Конференція - це засіб спілкування між людьми [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://faqukr.ru/samovdoskonalennja/148835-konferencija-ce-zasib-spilkuvannja-mizh-ljudmi.html>.
59. Конференция - это что такое? Особенности российской науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.syl.ru/article/350672/konferentsiya---eto-cto-takoe-osobennosti-rossiyskoj-nauki>.
60. Разница между семинаром и конференцией [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://thedifference.ru/chem-otlichaetsya-seminar-ot-konferencii/>.
61. Методологія та організація наукових досліджень. Впровадження та ефективність наукових досліджень [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://bookwu.net/book_metodologiya-ta-organizaciya-naukovih-doslidzhen_1046/12_3.3-vprovadzhennya-ta-efektivnist-naukovih-doslidzhen.
62. Методологія і організація наукових досліджень [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://pidruchniki.com/2008021560998/dokumentoznavstvo/naukovi_roboti.
63. Рекомендації щодо організації та проведення науково-методичних та навчальних семінарів / Авт.-уклад.: Є.М. Бачинська, Н.І. Клокар, В.І. Уруський. – Біла Церква – Тернопіль, 2004. – 48 с.
64. Наукова школа [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0.
65. Про наукові школи [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://schools-ua.at.ua/index/pro_naukovi_shkoli/0-8.
66. Наукова школа – феномен науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued2&load=edu_shools_fenomen.html.
67. Положення про наукові школи Запорізької державної інженерної академії [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/POLOGEN_151110.pdf.
68. Положение о планировании, организации и проведении научных мероприятий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://petsru.ru/docs/counter/2254>.

УДК 005.8

О.С. Шарова

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ДЕВЕЛОПМЕНТУ: АНАЛІЗ В РЕТРОСПЕКТИВІ ДЕСЯТИРІЧЧЯ

Проаналізовано результати досліджень автора десятирічної давнини з точки зору їх практичного застосування у реальних девелоперських та інвестиційно-будівельних проектах, зроблено висновки стосовно їх подальшого поширення. Запропоновано дорожню карту управління будь-яким комерційним інвестиційно-будівельним проектом, яка дає можливість адаптувати процеси управління проектами девелопменту для девелоперської компанії в залежності від її організаційної структури та організаційної структури управління окремим проектом. Рис.1, табл. 1, дж. 9.

Ключові слова: проект девелопменту, інвестиційно-будівельний проект, продукт проекту девелопменту, гнучка стадія бачення продукту проекту девелопменту.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Будівельна галузь є «стовпом» розвитку економіки України. Починаючи з 2008 року, ця галузь знаходиться у стані, який важко назвати розвитком. При цьому успішна підготовка до проведення Євро-2012, стрімке виведення широкого спектру житлових площ протягом періоду з 2012 року по 2017 рік на первинний ринок Києва, Київської області, Львова, Одеси, Харкова та Дніпра не дає стверджувати, що галузь стагнує. В наявності певне перетягнення у бік пропозицій житла різного класу, спрямованих на різні цільові групи потенційних покупців, та відсутність інфраструктурних проектів, проектів модернізації виробництва і т.д. Змінилася і структура гравців ринку. З ринку зникли одні компанії, їх місце зайняли інші. При цьому спостерігається «колообіг» професійних проектних менеджерів та спрацьованих команд між компаніями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З плином часу настає момент, коли виникає бажання перевірити, чи використовуються на практиці результати досліджень 10-річної давнини, виконаних у науковій школі професора В.А. Рача [1-6]. 10 років – саме той термін в часі, коли можна проаналізувати, які результати досліджень підтверджені практикою і що цьому сприяло, які результати не використовуються, і за яких умов їх використання буде простішим або успішнішим. Для автора, яка має власний 15-річний досвід керівника інвестиційно-будівельних проектів і консультанта з управління проектами та продовжуючи практичну діяльність, інтерес викликає аналіз сучасного застосування методології управління проектами в практичній площині, актуальність та практичність використання результатів власних досліджень та